

L'arrelament segons S. Weil i la seva aplicació artística (J. Plensa i M. Montobbio): un concepte operatiu per pensar la qüestió de la identitat andorrana?

JORDI PIÀ-COMELLA

Sorbonne-Nouvelle Université
St. Andrews University
Institut Universitaire de France
jordi.pia@univ-paris3.fr

Resum: La qüestió de la identitat fa actualment l'objecte de debats intensos en la política andorrana. El present article es proposa plantejar sobre ella una reflexió filosòfica a través de (1) la noció d'arrelament teoritzada per la filòsofa francesa Simone Weil en el seu tractat *L'enracinement ou Prélude à une déclaration des devoirs envers l'être humain* (1943); i (2) la seva aplicació artística amb les escultures de Jaume Plensa, els 7 *poetes*, ubicades a Andorra la Vella, i el recull poètic de Manuel Montobbio *Estilites d'Andorra*.

Paraules clau: ànima, arrelament, Andorra, arts, cultura, espiritualitat, estilite, escultura, identitat, Manuel Montobbio, Jaume Plensa, poesia, Simone Weil.

S. Weil's notion of rootedness and its artistic expression (J. Plensa and M. Montobbio): a relevant concept for rethinking Andorran identity?

Abstract: Currently, in Andorra the issue of identity is intensely debated. This article aims at raising a philosophical reflection on this problem through (1) Simone's Weil theory of the notion of rootedness: *L'enracinement ou Prélude à une déclaration des devoirs envers l'être humain* (1943); and (2) the artistic expression of rootedness in Jaume Plensa's sculptures *7 poètes* and Manuel Montobbio's collection of poems *Estilites d'Andorra*.

Keywords: Andorra, arts, culture, identity, Manuel Montobbio, Jaume Plensa, poetry, rootedness, soul, spirituality, sculpture, Simone Weil, stylite.

*A la meua germana Jelena
Al meu amic Òscar*

0/ Preàmbul

Actualment a Andorra, diversos (antics) polítics han manifestat la seva inquietud per la qüestió de la identitat: uns evocuen la «identitat amenaçada», d'altres parlen de «recuperar les tradicions, per recuperar la identitat» i per alguns «Andorra no necessita reinventar-se, sinó retrobar-se».

Quan es defensa la identitat del nostre «petit-gran» país en un món globalitzat, la dificultat, al meu entendre, és de no caure en els dos paranys de l'exclusivisme xenòfob i de l'inclusivisme exageradament extensiu i falsament angèlic: aquell que nega tot allò (llengua, història, cultura, símbols) que fa el sabor, el caràcter i l'ànima d'un país. Ni cant nostàlgic d'una *Andorra-com-més-arcaica-més-pura*, ni *tabula rasa* del passat en nom d'un conviure que esdevé no *multi* sinó *anti*-cultural. Contra una visió petrificada o dissolvent de la identitat, com podríem, doncs, plantejar sobre ella una reflexió dinàmica, evolutiva, que alhora sigui conscient i respectuosa dels seus orígens i del seu passat?

Em sembla que la noció d'*arrelament* teoritzada per la filòsofa francesa Simone Weil (1909-1943) constitueix una pista possible. En un primer temps veurem que S. Weil defensa la idea que l'home s'ha d'arrelar en un entorn i unes tradicions que li permetin realitzar-se autènticament com a persona: definit així, el concepte d'arrelament em sembla més que mai necessari en una època de fluxos permanents que provoquen sovint la desconexió de l'individu amb l'entorn immediat.¹

En un segon temps, voldria explorar la vessant artística de l'arrelament a partir de dos exemples relacionats amb Andorra: les escultures *7 poetes* (2014) de Jaume Plensa, situades a la plaça Lídia Armengol; i la interpretació literària que en fa Manuel Montobbio en el seu recull poètic *Estilites d'Andorra* (2018).² La mirada dels *7 poetes* presenta la particularitat d'arrelar-se en el paisatge i el patrimoni cultural andorrà per donar-los alhora un valor simbòlic i universal que els transcendeix. L'art afavoreix així un afecte més genuí, personal i creatiu per a la identitat d'un país.

Analitzarem doncs com el concepte d'arrelament segons S. Weil i la seva ressonància en la visió del poeta-estilita ens podria ajudar a pensar la noció d'identitat d'una manera lúcida, imaginativa i oberta cap al futur.

1. Cf. Weil 2014 (traducció catalana: Weil 2016).

2. Cf. Montobbio 2019.

1/ L'arrelament segons S. Weil i la seva pertinència per pensar la identitat andorrana

1.1/ El concepte d'arrelament segons S. Weil

Comencem per fer una breu presentació de la noció d'*arrelament*.³ En el seu tractat: *L'arrelament o Preludi a una declaració de deures envers l'ésser humà*, escrit l'any 1943, S. Weil es proposa lluitar contra totes les formes de desarrelament generades pel culte als diners i l'ascens dels totalitarismes: desarrelament dels pagesos que han perdut la relació autèntica amb la terra, desarrelament dels obrers que el fordisme ha reduït a màquines de treball, desarrelament dels pobles colonitzats a qui se'ls imposa una nova cultura, aliena.⁴ El projecte és molt ambiciós: el re-arrelament ha de permetre d'establir sobre les runes d'una Europa agonitzant les noves bases d'una nova civilització postguerra.

Què entén precisament S. Weil per *arrelament*?⁵ «L'arrelament és potser la necessitat, la més important i desconeguda de l'ànima humana [...] Un ésser humà té una arrel en virtut de la seva participació [...] en l'existència d'una col·lectivitat que conserva vius certs tresors del passat i certs pressentiments de futur».⁶

Dos elements de la cita em semblen aquí importants: l'home 1. només pot realitzar-se plenament com a persona 2. només pot construir un futur sòlid, si s'*arrela* en l'espai on viu.

Primer, S. Weil ens explica que la col·lectivitat que permet a l'home desenvolupar les seves «arrels» són la nació, l'entorn familiar i professional. Han d'influenciar l'home no com una aportació imposada, rebuda passivament, sinó un cop que ell l'ha digerida i assimilada amb reflexió. L'entorn ha d'alimentar l'esperit, les «arrels» de l'home com un estímul que intensifica la seva vida personal. La col·lectivitat no empresona, doncs, la ment de l'individu sinó que és «la saba» que el fa créixer com a persona lliure. De fet, S. Weil es proposa redefinir i regenerar el significat profund dels conceptes de Treball, Família, Pàtria, manipulats de manera obscena pel règim de Pétain, que va fer d'aquest tríptic el seu eslògan polític.

Segon, la imatge de l'arrelament promou una concepció oberta de la identitat presentant passat i futur com dues forces no antagoniques, sinó

3. Weil (2014: 116) defineix el desarrelament com «de lluny la malaltia més perillosa de les societats humanes». Tracta successivament del desarrelament dels obrers (114-145) i dels pagesos (145-165). Cf. Hourdin 1989: 241-246.
4. Sobre una presentació general de l'obra, cf. la introducció de Fr. de Lussy i M. Narcy (Weil 2014: 9-71).
5. Sobre aquest concepte i les seves implicacions filosòfico-polítiques, cf. Gabellieri 2003. Ens fundem igualment sobre les anàlisis presentades dins VVAA 2010; VVAA 2016.
6. Weil 2014: 112. Les traduccions són meves.

complementàries: «una col·lectivitat que conserva vius certs tresors del passat i certs pressentiments de futur». Tal com la planta que quan més *endins* s'arrela, més *enllà* s'eleva i s'aclimata al seu nou entorn, de la mateixa manera l'home que s'arrela en el patrimoni històric d'un país no pretén celebrar un passat idíl·lic que ja no és, sinó percebre en aquell patrimoni les intuïcions que el podran guiar cap a una nova visió de futur, cap a una nova visió de país. La mirada arrelada és la mirada del visionari, capaç d'englobar en un sol cop d'ull passat, present i futur. Per això, la pensadora declara: «l'oposició entre el passat i el futur és absurda. El futur no ens aporta res, no ens dona res. Som nosaltres que per construir-lo l'hi hem de donar tot».

1.2/ El concepte d'arrelament segons S. Weil i la qüestió de la identitat andorrana

Un cop fet el resum, podem intuir com el concepte d'*arrelament* és més que mai pertinent en l'era de la mobilitat permanent, a condició però, de no fer-ne un ús sectari. L'encert de S. Weil, al meu entendre, ha estat de promoure un espai de llibertat que no només sigui funcional, sinó també cultural i espiritual: un entorn en el qual l'home s'hi pugui recrear. És el que sosté Michel Lussault, professor de geografia espacial a l'École Normale Supérieure de París.⁷ El geògraf proposa repensar la política urbanística del segle XXI a partir del binomi arrelament/desarrelament. El numèric, la lliure circulació de béns i persones han metamorfosat la nostra relació amb l'espai, relacionant de forma virtual els llocs més allunyats. Malgrat els seus indiscutibles avantatges, aquesta *hiper-espacialitat*, com la qualifica el geògraf, condueix també persones a desconnectar-se del seu entorn immediat i ocasiona una forma d'alienació.⁸ Orfe d'un lloc amb el qual *identificar-se*, l'home es veu privat d'un oasi on, enmig del moviment frenètic de la vida, es pugui retrobar.

Així, contra aquesta desforestació identitària, el pensament de S. Weil dona més sentit a les formes actuals de *re-arrelament* com pot ser la valorització del patrimoni cultural. La celebració enguany dels 600 anys del Consell de la Terra, la bellíssima reedició del *Manual Digest* d'Anton Fiter i Rossell o la reconstitució virtual a l'Església de Santa Coloma de les pintures murals del segle XII manifesten la voluntat de re-investir l'espai públic del segle XXI, de produir en ell un sentit i una narrativa que propicien un arrelament més afectiu i personal. Confirmin la convicció de S. Weil que l'arrelament és una necessitat humana, vital i eterna.

7. Cf. Lussault 2015: 406-423.

8. Quant al concepte d'«hiperespacialitat», M. Lussault (2015: 420) designa el rol inèdit i crucial de la connectivitat comunicacional i de la sistematització de la possibilitat de connexió.

Un dels reptes més grans de la globalització és, doncs, d'encoratjar i no d'ignorar aquest ímpetu esperançador de re-arrelament perquè gràcies a ell, com diria Verdaguer, «l'arbre posa tronc i branques, i floreix».⁹

2/ La mirada «arrelada» del «poeta-estilita»: els exemples dels 7 poetes de J. Plensa i els *Estilites d'Andorra* de M. Montobbio

2.1/ De l'arrelament religiós a l'arrelament artístic i espiritual

S. Weil ofereix, doncs, una concepció oberta de la identitat: arrelar-se en l'espai i en els «tresors del passat» no significa tancar-s'hi, sinó al contrari, assimilar-los i recrear-los. De fet, aquesta concepció de la identitat implica una forma de transcendència: l'ànima de cada individu s'alimenta de les arrels terrestres, però també de les arrels espirituals que les transcendeix.

I és aquí on les coses es compliquen: S. Weil dona a la noció d'*arrelament* una significació teològica i religiosa que difícilment pot ésser aplicada en les democràcies occidentals actuals. Primer, en un altre text: «La Persona i el Sagrat», retrobem la mateixa dualitat de l'arrelament entre necessitats terrestres i necessitats espirituals: la filòsofa francesa afirma que «sols la llum que cau contínuament del cel dona a l'arbre l'energia que enfonsa profundament dins de la terra les arrels potents. De fet, l'arbre està arrelat en el cel».¹⁰ Tal com ho recorda E. Gabellieri, en aquest passatge, S. Weil s'inspira en la imatge platònica de l'ésser humà com a «planta celeste» (*Timeu* 90a), aspirant als seus orígens divins.

Segon, la imatge de l'arrelament celeste en el cas de S. Weil té com a referència la mística cristiana: la pensadora considera el cristianisme com el mitjà perfecte per associar obertura al món i transcendència. De fet, S. Weil promou una regeneració moral d'Europa que passaria també per una regeneració del cristianisme.¹¹ És cert que S. Weil defensa una concepció lliure de la religió cristiana, entesa no com a instrument de poder o com a força política imposant els seus dogmes als ciutadans, sinó al contrari, com a font d'inspiració i de creació.¹² A més, segons ella, en cap cas el cristianisme té el monopoli exclusiu de l'arrelament, sinó que constitueix una arrel més entre tantes d'altres: cada unes d'elles ha de ser una *metaxý* entre l'individu i l'universal, no un absolut.¹³

9. J. Verdaguer, *Canigó* XI, 186 (ed. MOLC, p.121).

10. Weil 1957: 29-30.

11. Per exemple, S. Weil (2014: 233-234) considera que la compassió cristiana per l'estat dramàtic de França és l'únic sentiment que convé a la situació del país.

12. Cf., per exemple, Weil 2014: 121. Aquí l'autora proposa ensenyar els dogmes del cristianisme, no com una veritat absoluta, sinó com uns principis dels quals es pot apreciar la «bellesa» deixant als alumnes la llibertat de fer-se ells mateixos la seva pròpia idea.

13. En el seu escrit «À propos de la question coloniale» (1943; recollit dins Weil 1960: 376),

Tot i així a Andorra, bona part dels ciutadans (ateus, agnòstics, musulmans, jueus, budistes) no se sentirien còmodes amb una visió de la identitat que es refereix a la religió i al cristianisme. Com podríem, doncs, salvar el concepte de *transcendència*, al meu parer, útil per frenar la sequera espiritual que pateix la nostra societat ultra materialista, sense haver de referir-nos necessàriament a Déu o a una religió?¹⁴

Una solució possible és valoritzar el component espiritual, no religiós, de l'arrelament. Per «espiritual» entenc aquí la definició que li dona el filòsof francès Abdennour Bidar: com a cultura de tot el que ens ajuda a créixer en humanitat.¹⁵ I és aquí on les arts em semblen tenir un paper clau. En el cas d'Andorra, les escultures de Jaume Plensa anomenades: els *7 poetes* i la meditació poètica que en fa l'autor espanyol Manuel Montobbio a *Estilites d'Andorra* constitueixen un bon exemple de producció artística com a mitjà d'arrelament espiritual.

D'una part, totes dues obres defineixen l'aspiració a una transcendència de natura espiritual i artística sense referència a la religió. En una entrevista en ocasió de la inauguració dels *7 poetes*, Jaume Plensa declara que les set escultures ens inciten a contemplar la nostra interioritat com a font de creació.¹⁶ De la mateixa manera, en el preàmbul d'*Estilites d'Andorra*, Manuel Montobbio afirma que la poesia ha de copsar l'ànima universal de la qual derivem, totes aquelles forces interiors que ens porten a crear.¹⁷ D'altra part, durant la presentació del seu llibre a Madrid, Manuel Montobbio, referint-se explícitament a S. Weil, declara que l'ànima humana aspira a l'universal, però que està també «arrelada» al passat.¹⁸ Proposo, doncs, analitzar com les dues obres artístiques afavoreixen en l'espai urbanístic i interior un *re-arrelament* obert, creatiu i lliure, capaç de reunir andorrans i residents independentment de les seves creences.

2.2/ Els 7 Poetes de Jaume Plensa

En la mateixa entrevista, Jaume Plensa declara que els set poetes ens animen a depassar una visió curt-termista i immediata de la vida: caminant

S. Weil defineix Europa com a mediació entre els Americans i l'Orient i imagina com els Europeus, en comunicació permanent amb el seu passat mil·lenari busquen un estímul en l'amistat amb tot el que hi ha d'arrelat en l'Orient, la seva història i les seves tradicions.

14. Dic «necessàriament» perquè la referència a Déu o la religió constitueixen també una forma d'arrelament a Andorra si pensem, per exemple, en la Diada de Meritxell, el 8 de setembre. Però ja no defineix, com fou en el passat, la identitat de tots els Andorrans.
15. Cf. Bidar 2016.
16. Cf. https://www.youtube.com/watch?v=6i-LYo_rpvw.
17. Cf. Montobbio 2019: 9: «escriptor i lector ens comuniquem a través (de la poesia) amb l'ànima universal de la qual formem part, de la qual som cerca, som més del tot el que som, el que podem ser».
18. Cf. <https://www.youtube.com/watch?v=pLjZIWtCPJE&t=2473s>.

capcots, absorts només per les nostres preocupacions mesquines i materials, acabem perdent la visió d'un futur. J. Plensa defensa una mirada lúcida, basada sobre una tensió permanent entre introspecció i elevació, passat i futur.¹⁹

D'una banda, els *7 poetes* són escultures del segle XXI. En l'entrevista, Jaume Plensa afirma que a Andorra la Vella li feia falta més art contemporani: i de fet les set figures estan realitzades amb fibra de vidre, s'il·luminen del interior, amb llum artificial. A més, des dels seus 12 metres, els *7 poetes* s'eleven cap al cel com per simbolitzar l'obertura al futur.

Però d'altra banda, aquestes escultures modernes s'inscriuen en un passat. La primera tradició històrica és la dels estilites que, des de Simeó l'estilita al segle V, es penjaven d'una columna (*stylos*, en grec) de més de 10 metres per meditar. J. Plensa s'inspira així de la figura històrica de l'estilita per depassar la mirada purament mercantil i curt-termista que predomina avui: l'estilita mira més *enllà* de la mirada miop, mesquina del món humà. En realitat, se'n distancia per captar-ne millor l'essència. S'asseu amb els genolls abraçats, no per fugir i protegir-se dels altres en un autoreflex de rebuig a l'humà, sinó, al contrari, per percebre *dins* d'ell l'ànima universal que l'uneix a tots els altres homes. De manera general, els *7 poetes*, versió contemporània d'*El pensador* de Rodin, evocuen la figura del filòsof que analitza la realitat amb altura de mira, el que Pierre Hadot qualificava a propòsit de Lucreci i Marc Aureli: «la mirada des de dalt».²⁰

Però les estàtues de J. Plensa s'arrelen també en una segona tradició: la història andorrana. Els estilites s'arrelen a la plaça Lídia Armengol, del nom d'una gran i estimada historiadora andorrana que amb altres pensadors de les Valls va introduir la noció d'*andorranitat* per tal de poder pensar en ple big bang econòmic i cultural la identitat amenaçada del nostre país. Es més, les escultures es troben en l'espai històric i institucional més ric d'Andorra. Situada en front de l'edifici de Govern, del nou Parlament i de la Casa de la Vall (un dels més antics vestigis del parlamentarisme europeu) els *7 poetes*, símbol de les set parròquies, inciten polítics i ciutadans a repensar la construcció del país a partir d'un diàleg fecund entre passat, present i futur. La disposició (no planificada a l'inici) de les set escultures en un perímetre tan simbòlic com carregat d'història política afavoreix així el re-arrelament del passat andorrà en l'espai públic del segle XXI, un re-arrelament, al meu entendre, particularment eficaç: car les escultures modernes són prou universals per permetre a tot andorrà i resident (cristià, jueu, musulmà, ateu) identificar-se amb el patrimoni històric del país.

19. Cf. https://www.youtube.com/watch?v=6i-LYo_rpvw.

20. Hadot 1997: 279-286.

2.3/ Més endins, més enllà: Manuel Montobbio o la mirada del poeta-estilista

Estilites d'Andorra em sembla també propiciar un arrelament obert, reflexiu i creatiu. El recull poètic de Manuel Montobbio no és un llibre ni sobre Andorra ni sobre la identitat de les Valls, sinó que es presenta com una recerca de l'ànima universal a partir d'un diàleg entre el poeta i els paisatges d'Andorra i els 7 *poetes* de Jaume Plensa. Tot i així, tal com ho diu M. Montobbio, l'ànima *s'arrela* també a la terra perquè som fills d'una família, d'un passat, d'una història.²¹

Per captar així les dues dimensions de l'ànima –aspiració a l'ànima universal i arrelament– Manuel Montobbio s'inspira en la mirada del «poeta-estilista»: ²² una mirada basada sobre una tensió permanent entre introspecció i arrelament (*endins*) d'una banda, elevació i aspiració a l'universal (*enllà*), d'altra banda, tensió que estructura el recull sencer.

De fet, el binomi *endins/enllà* em sembla propiciar una concepció profunda i oberta de la identitat, ja que la mirada del poeta *s'arrela* (*endins*) en la cultura i la història andorrana per donar-li alhora un valor mític, simbòlic i universal que els transcendeix (*enllà*). És precisament perquè va més *enllà* del patrimoni cultural andorrà en el que *s'endinsa* que la poesia afavoreix la construcció d'una identitat reflexiva, creativa i lliure.

Prenem com a exemple el passatge que tracta de l'Armari de les Set Claus a la Casa de la Vall, un dels objectes més carregats de simbolisme històric i institucional del país. Una de les particularitats de l'armari és que només es pot obrir amb les set claus de les set parròquies. De fet, l'objecte ens transporta en aquella època ancestral en què, sense la col·laboració dels consellers de les Sis Parròquies, sense aquella confluència gravada en el nostre escut amb les paraules *Virtus Unita Fortior*, ni es podia obrir l'armari ni per consegüent Andorra podia actuar com a Estat. A més, l'armari conté documents antics: un d'ells és el *Manuel digest* citat en l'obra de M. Montobbio (2019: 27). Seguint l'exemple de l'*Encyclopédie* dels pensadors francesos Diderot i d'Alembert, Anton Fiter i Rossell ofereix al segle XVIII el primer resum dels usos i costums andorrans per tal de preservar i enfortir la identitat del nostre país contra el passatge arrasador del temps.

Però M. Montobbio no s'acontenta de citar l'Armari de les Set Claus: en dona una nova versió poètica. Així, les claus dels estilites/poetes, ens diu l'autor, no obren l'armari:

21. Cf. <https://www.youtube.com/watch?v=pLjZIWtCPJE&t=2473s>. És important subratllar que la noció d'*arrelament* és absent en el recull poètic. M. Montobbio l'utilitza posteriorment durant la seva presentació a Madrid. El concepte de S. Weil li serveix així per fer una reflexió retrospectiva sobre la seva creació poètica.
22. El poeta dedica l'obra «Als que vulguin / mirar / a Andorra / i a la vida / com els estilites / poetes».

No obren les claus
dels estilites/poetes
l'armari
de les set claus,
ni conté
aquest
els veritables secrets
de les Valls Neutres
d'Andorra.²³

De fet, M. Montobbio proposa anar més *enllà* de la pura referència històrica. L'autor ens diu que, juntes, les set claus dels poetes-estilites ens donen accés a la nostra essència: l'ànima universal, de la qual, a la imatge dels manuscrits que es troben a l'armari, només som fragments dispersos. La clau és clau –és a dir, que compleix la seva funció d'obrir una porta– només amb les altres claus. A través d'aquesta imatge, l'autor ens està suggerint que el poeta és poeta, que jo soc realment jo, que una parròquia compleix amb el seu rol de parròquia només si està en harmonia amb els/les altres? Que l'estilita-poeta, en lloc de meditar en solitari, s'esforça a comunicar al lector els seus pensaments-colors que circulen d'una ànima a l'altra com un fluid, un vapor?²⁴

Sigui quina sigui la *clau* de l'enigma, si llegim els versos següents ens adonem que del més arrelat, tancat i profund d'Andorra (l'Armari de les Set Claus) en neix la llum universal.²⁵ Una llum que en el poema irradia l'armari, les muntanyes i els rius d'Andorra, les capelles i els edificis històrics emblemàtics de les Valls, abans d'il·luminar Europa i fer brillar l'univers sencer. Resumit en llenguatge prosaic, l'arrelament dins el patrimoni cultural andorrà s'acompanya d'una obertura cap a Europa i cap al món: temes d'una actualitat més que candent.

Introspecció/ascensió, preservació de la història/obertura cap a Europa i el futur: el poeta-estilita reconcilia realitats que les noves tendències oposen estúpidament. Ho aconsegueix perquè dona a l'armari una dimensió universal i mítica que va més enllà de les èpoques. Gràcies així al poder de l'art, els símbols de la història andorrana cobren un valor emotiu i narratiu propici a un amor menys fred, distant i teòric per a l'andorranitat; un amor més imaginatiu, lliure i genuí.

En conclusió, el concepte d'*arrelament* segons S. Weil pot afavorir l'elaboració d'una identitat andorrana creativa i oberta cap al món: arrelar-se en un espai i un patrimoni particular no significa tancar-se en un passat arcaic o un nacionalisme estret, sinó al contrari, servir-se'n com a font d'inspiració

23. Montobbio 2019: 27.

24. Sobre el simbolisme del vapor en *Estilites*, cf. Montobbio 2019: 11-13.

25. Cf. Montobbio 2019: 28-35.

per reinventar-lo i crear un nou futur. Tot i així el concepte de S. Weil no ens sembla totalment operatiu per pensar la identitat andorrana a causa del seu component religiós: la referència a la mística cristiana fa si no impossible, com a mínim problemàtica la seva aplicació en les democràcies occidentals que practiquen diverses formes de laïcitat.

En canvi, la mirada dels 7 *poetes* de J. Plensa i de M. Montobbio en *Estilites d'Andorra* inspiren un arrelament espiritual i artístic amb el qual la majoria dels ciutadans es poden identificar. L'escultor i el poeta arrelen la seva visió de futur en el patrimoni cultural del nostre país, investint els objectes i paisatges andorrans d'un valor simbòlic, mític i atemporal que els transcendeix. És més, a través de la figura universal de l'estilita, J. Plensa i M. Montobbio (tots dos estrangers) em semblen haver copsat una de les essències d'Andorra que seria la mirada del muntanyenc, alhora arrelat a la terra de les seves Valls i capaç de contemplar, des dels cims de *lo Pirineu* la vista panoràmica de l'univers. Confirmen així aquella intuïció que l'alteritat és el medi privilegiat del coneixement de si.

Bibliografia

- BIDAR, A. (2016) *Les Tisserands*. París: Les Liens qui Libèrent.
- GABELLIERI, E. (2003) *Être et Don, Simone Weil et la philosophie*. Louvain / París: Peeters.
- HADOT, P. (1997) *Introduction aux «Pensées» de Marc Aurèle*. París: Le livre de Poche.
- HOUDIN, G. (1989) «Le déracinement», dins *Simone Weil*. París: La Découverte, 241-246.
- LUSSAULT, M. (2015) «L'expérience de l'habitation». *Annales de géographie* 4: 406-423.
- MONTOBBIO, M. (2019) *Estilites d'Andorra*. Lleida: Pagès Editors.
- VVAA (2010) «Simone Weil et la philosophie du vingtième siècle». Journées ENS, 15-16 mai 2009. *Cahiers Simone Weil* 33/4.
- (2016) «Lire l'Enracinement III-IV». *Cahiers Simone Weil* 39/1-2.
- VERDAGUER, J. (1980) *Canigó*. Barcelona: Edicions 62. [MOLC]
- WEIL, S. (1957) *Écrits de Londres et dernières lettres*. París: Gallimard.
- (1960) *Écrits historiques et politiques*. París: Gallimard.
- (2014) *L'enracinement ou prélude à une déclaration des devoirs envers l'être humain* (Fl. de Lussy, M. Narcy, eds.). París: Flammarion.
- (2016) *L'arrelament: Preludi a una declaració dels deures envers l'ésser humà*. Trad. R. Ballester; pròleg J. Contijoch. Barcelona: Edicions de 1984.

Enllaços internet:

- <https://www.youtube.com/watch?v=pLjZIWtCPJE&t=2473s>
- https://www.youtube.com/watch?v=6i-LYo_rpvw